

รายงานสรุปผลการดำเนินงาน โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

กลุ่มพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายผู้นำ
สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ข้อมูล ณ วันที่ 20 กันยายน 2565

ผลการดำเนินโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่คำนึงถึงการจัดการสินค้าตลอดห่วงโซ่แบบรวมพื้นที่ รวมคน และรวมสินค้าเกษตร

เป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ เพิ่มช่องทางตลาดโดยใช้การบริหารจัดการที่เป็นระบบ เกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลงและมีเจ้าหน้าที่ของรัฐประสานความร่วมมือในการพัฒนาด้วยหลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานบูรณาการและเครือข่ายการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน

ในปีงบประมาณ 2565 ดำเนินการในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน 32 จังหวัด ดังนี้

ภาคเหนือ 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลำพูน สุโขทัย และอุทัยธานี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 13 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น นครพนม บัรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี และอำนาจเจริญ

ภาคกลาง 6 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระแก้ว และสุพรรณบุรี

ภาคใต้ 3 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร และพัทลุง

แปลงใหญ่ปีที่ 1 (เข้าร่วมโครงการปี 2565) จำนวน 13 แปลง

แปลงใหญ่ปีที่ 2 (เข้าร่วมโครงการปี 2564) จำนวน 14 แปลง

แปลงใหญ่ปีที่ 3 (เข้าร่วมโครงการปี 2563) จำนวน 13 แปลง

มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการประมาณ 1,909 ราย พื้นที่ 15,878.3 ไร่

การพัฒนาตามเป้าหมายแนวทางระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่

เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้รับการพัฒนาตามแนวทางระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 40 แปลง ร้อยละ 94.13 ของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนานำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เกิดการรวมกลุ่มกันพัฒนาผลผลิตในแปลงในรูปแบบกลุ่ม มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.62 ลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ 6.23 ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.10 มูลค่าผลผลิตของสินค้าเกษตรแปลงใหญ่เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.19 พัฒนาคุณภาพสินค้าในแปลงใหญ่มีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้สูงขึ้น โดยการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องเกี่ยวมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาทิ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) เกษตรอินทรีย์ การทำเกษตรผ่านระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS) รวมไปถึงการทำฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (Good farming management : GFM) โดยเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวน 431 ราย แบ่งเป็น GAP 273 ราย GFM 10 ราย มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 28 ราย และ PGS 120 ราย ทั้งนี้ การตลาดสินค้าในแปลงใหญ่ มีการเชื่อมโยงตลาด ทั้งในตลาดท้องถิ่น ตลาด Online และตลาดชุมชน รวมถึงมีการทำ Contract Farming เชื่อมโยงกับผู้ซื้อ

➤ การได้รับการถ่ายทอดความรู้

เกษตรกรร้อยละ 100 ได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ เช่น การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพ การตลาด และการบริหารจัดการ โดยร้อยละ 94.13 ได้นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ จำแนกเป็นด้านการลดต้นทุน ร้อยละ 99.17 ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ร้อยละ 92.77 ด้านการพัฒนาคุณภาพ ร้อยละ 86.42 ด้านการบริหารจัดการ ร้อยละ 78.52 และ ด้านการตลาด ร้อยละ 64.72 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : รายละเอียดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์			
นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ด้าน..	ร้อยละ	นำความรู้ไปใช้ประโยชน์โดย..	ร้อยละ
การลดต้นทุน	99.17	นำมาใช้ในแปลง	99.78
การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	92.77	เป็นวิทยากรถ่ายทอด	6.84
การพัฒนาคุณภาพ	86.42	ช่วยเหลือ/แนะนำผู้อื่น	58.54
การบริหารจัดการ	78.52	นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนสู่การปฏิบัติในอนาคต	80.58
การตลาด	64.72	อื่น ๆ	0.50

➤ การลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

เกษตรกรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก มุ่งเน้นให้เกษตรกรนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี วางแผนระบบการปลูกพืช เลือกฤดูปลูกที่เหมาะสมใช้พันธุ์พืชที่ต้านทานโรค-แมลง พืชบำรุงดินพืชไล่แมลง ส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร และปัจจัยการผลิต ส่งผลลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ 6.23 ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.10 ขึ้นอยู่กับชนิดสินค้ากับปัจจัยแวดล้อมภายนอก รายได้ภาคเกษตรเฉลี่ยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.26

➤ การรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร

ในภาพรวมเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวน 431 ราย จาก 1,909 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.57 แบ่งเป็น GAP 273 ราย มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 28 ราย PGS 120 ราย และ GFM 10 ราย อยู่ระหว่างการขอรับการรับรอง จำนวน 275 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.40 ส่วนที่เหลือไม่ได้ยื่นขอรับรองมาตรฐานสินค้าเนื่องจาก เกษตรกรบางรายขาดแรงจูงใจในการทำเกษตรแบบมีมาตรฐาน และราคาจำหน่ายสินค้าที่ได้การรับรองไม่แตกต่างจากการผลิตแบบปกติ โดยจำแนกรายปี ดังนี้

แปลงใหญ่ปี 2563 มีเกษตรกรได้รับรองมาตรฐานจำนวน 192 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.95

แปลงใหญ่ปี 2564 มีเกษตรกรได้รับรองมาตรฐานจำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.87

แปลงใหญ่ปี 2565 มีเกษตรกรได้รับรองมาตรฐานจำนวน 165 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.64

หน่วย : ราย

มาตรฐาน	แปลงใหญ่ ปี 2563	แปลงใหญ่ ปี 2564	แปลงใหญ่ ปี 2565	รวม
จำนวนเกษตรกร	621	683	605	1,909
● GAP	142	50	81	273
● มาตรฐานเกษตรอินทรีย์		24	4	28
● PGS	50		70	120
● GFM			10	10
รวม	192	74	165	431
คิดเป็นร้อยละ	9.95	3.87	8.64	22.57

หมายเหตุ : GAP หมายถึง Good Agricultural Practice การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

PGS หมายถึง Participatory Guarantee Systems ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

GFM หมายถึง Good farming management การทำฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม

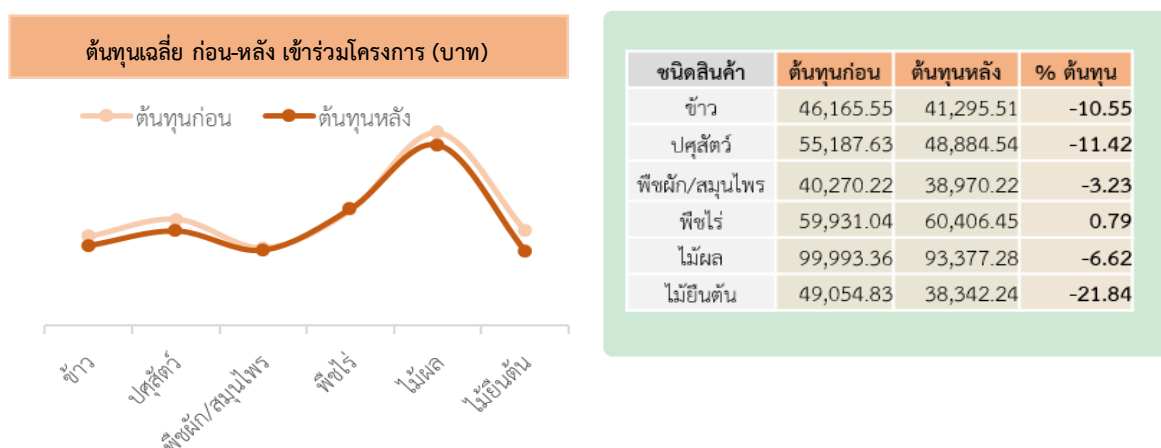
➤ การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่

ในภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่รวมกลุ่มกันผลิต รวมถึงการซื้อปัจจัยการผลิต แต่ยังขาดการรวมกลุ่มกันจำหน่าย เนื่องจากผลผลิตบางชนิดของเกษตรกรออกไม่ตรงตามที่วางแผนบริหารจัดการไว้ ซึ่งควบคุมค่อนข้างยาก ประกอบกับเกษตรกรบางส่วนอยู่ไกลจากแหล่งรับซื้อในแปลงใหญ่ จึงทำให้มีต้นทุนการขนส่งเพิ่มมากขึ้น

➤ การตลาดสินค้าในแปลงใหญ่

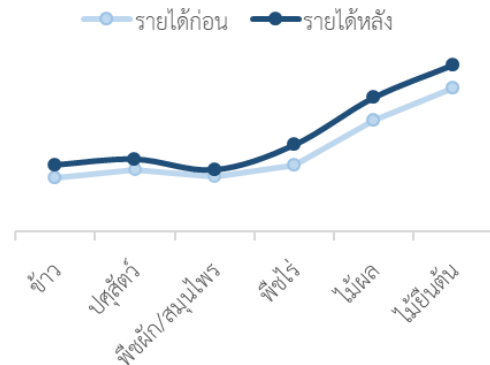
เกษตรกร มีช่องทางการตลาดโดย ร้อยละ 51.6 จำหน่ายด้วยตัวเอง ร้อยละ 17.08 รวมกลุ่มจำหน่าย และร้อยละ 36.62 มีพ่อค้า/บริษัทรับซื้อ มีการเชื่อมโยงตลาด ทั้งในระดับตลาดท้องถิ่น ตลาด Online รวมถึงมีการทำ Contract Farming เชื่อมโยงกับผู้ซื้อ

➤ ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามแนวทางการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ณ ปี 2565)

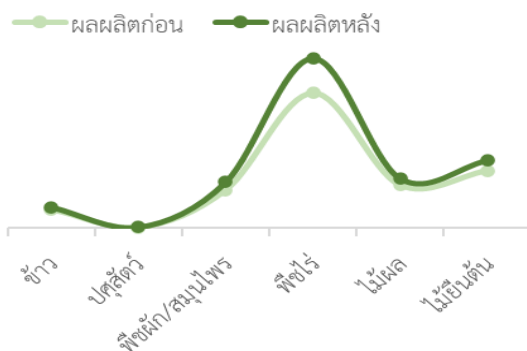

ชนิดสินค้า	รายได้ก่อน	รายได้หลัง	%รายได้
ข้าว	94,398.06	118,507.49	25.54
ปศุสัตว์	110,010.31	128,801.03	17.08
พืชผัก/สมุนไพร	98,096.47	109,837.50	11.97
พืชไร่	117,218.72	153,646.05	31.08
ไม้ผล	197,513.93	237,775.52	20.38
ไม้ยืนต้น	254,558.77	295,956.84	16.26

รายได้เฉลี่ย ก่อน-หลัง เข้าร่วมโครงการ (บาท)

ผลผลิตเฉลี่ย ก่อน-หลัง เข้าร่วมโครงการ

ชนิดสินค้า	ผลผลิตก่อน	ผลผลิตหลัง	% ผลผลิต
ข้าว (กก./ไร่)	388.00	442.06	13.93
ปศุสัตว์ (ตัว/ปี)	3.88	8.74	125.26
พืชผัก/สมุนไพร (กก./ไร่)	811.00	984.00	21.33
พืชไร่ (กก./ไร่)	2,903.00	3,661.97	26.14
ไม้ผล (กก./ไร่)	917.00	1,066.00	16.25
ไม้ยืนต้น (กก./ไร่)	1,226.00	1,451.00	18.35

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 20 กันยายน 2565 เก็บจากเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่

ข้อมูลเปรียบเทียบก่อน/หลังการเข้าร่วมโครงการ จากการประเมินตนเองของเกษตรกร

➤ ข้อมูลสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

จากแบบสอบถามการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม ในส่วนข้อมูลสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานในแปลงเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน พบว่า มีแหล่งน้ำในแปลงเกษตรเพียงพอสำหรับเกษตรกร ร้อยละ 50.63 มีไฟฟ้าเพียงพอ ร้อยละ 56.25 มีสัญญาณมือถือ ร้อยละ 84.27 การคมนาคมที่เข้าถึง โดยรถยนต์ร้อยละ 71.65 รถจักรยานยนต์หรือรถจักรยาน ร้อยละ 27.79 และเดินเท้า ร้อยละ 0.55

➤ ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรจำนวน 1,909 ราย มีความเห็นต่อการเข้าร่วมโครงการในหัวข้อ ผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง ราคาผลผลิตดีขึ้น มีความสามารถในการต่อรองราคาเพิ่มขึ้น สินค้าได้รับการพัฒนาคุณภาพและมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบดีขึ้น และมีเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.02, 3.93, 3.75, 3.56, 3.78, 3.83, 3.87 และ 3.90 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 5

แผนที่แสดงพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2565

พื้นที่ดำเนินการ

ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

ในเขตปฏิรูปที่ดิน

ปี 2565

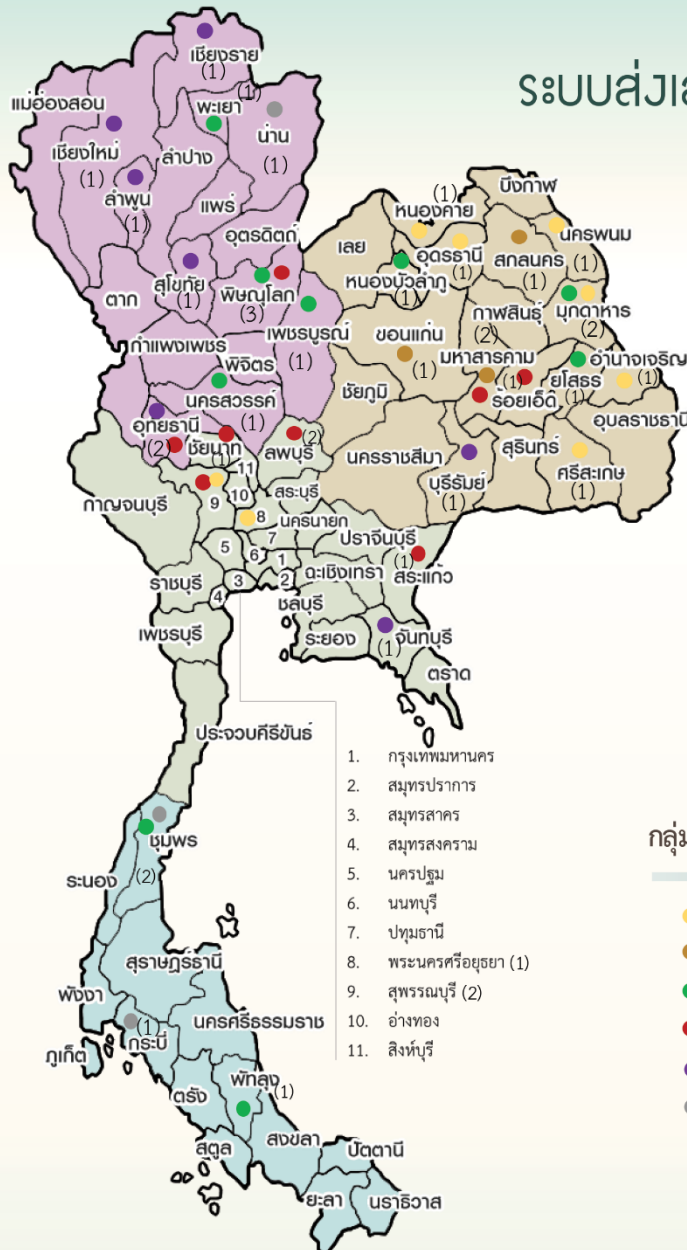
พื้นที่ดำเนินการ 40 แปลง

32 จังหวัด 37 อำเภอ 40 ตำบล

กลุ่มสินค้า 6 กลุ่ม

เกษตรกร 1,909 ราย

เนื้อที่รวม 15,878.3 ไร่

กลุ่มสินค้า (จำนวนแปลง)

- ข้าว (8)
- ปศุสัตว์ (3)
- พืชผัก/สมุนไพร (9)
- พืชไร่ (10)
- ไม้ผล (7)
- ไม้ยืนต้น (3)

ปศุสัตว์

- โคเนื้อ (2)
- หมูหลุม (1)

พืชไร่

- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (5)
- มันสำปะหลัง (1)
- อ้อยโรงงาน (3)
- พืชอาหารสัตว์ (1)

ไม้ผล

- ลำไย (4)
- ส้มเขียวหวาน (1)
- ทุเรียน (2)

ไม้ยืนต้น

- ยางพารา (1)
- กาแฟ (1)
- ไผ่รวก (1)

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.)

แปลงใหญ่

รายละเอียดพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	ที่ตั้งแปลงใหญ่		หมวดสินค้า	ชนิดสินค้า	เนื้อที่ (ไร่)	เกษตรกร (ราย)	แปลงปี
		อำเภอ	ตำบล					
รวม						15,808.3	1,909.0	
ภาคเหนือ								
1	เชียงราย	เทิง	แม่ลอย	ไม้ผล	ลำไย	500.0	60	2565
2	เชียงใหม่	แม่แตง	แม่หอพระ	ไม้ผล	ลำไย	301.0	50	2563
3	นครสวรรค์	ชุมตาบง	ปางสวรรค์	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	33.0	40	2564
4	น่าน	ท่าวังผา	จอมพระ	ไม้ยืนต้น	ไผ่รวก	329.0	63	2563
5	พะเยา	เชียงคำ	ฝายกวาง	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	30.0	30	2565
6	พิษณุโลก	ชาติตระการ	สวนเมี่ยง	พืชไร่	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	521.0	60	2563
7	พิษณุโลก	วังทอง	บ้านกลาง	พืชไร่	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,289.0	73	2563
8	พิษณุโลก	วังทอง	วังนกแอ่น	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	47.0	55	2563
9	เพชรบูรณ์	ศรีเทพ	หนองย่างทอย	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	300.0	35	2564
10	ลำพูน	ป่าซาง	น้ำดิบ	ไม้ผล	ลำไย	353.0	35	2565
11	สุโขทัย	ศรีสัชนาลัย	แม่สลิ	ไม้ผล	ส้มเขียวหวาน	657.0	75	2564
12	อุทัยธานี	บ้านไร่	คอกควาย	ไม้ผล	ทุเรียน	300.0	40	2563
13	อุทัยธานี	บ้านไร่	หนองจอก	พืชไร่	อ้อยอินทรีย์	388.0	30	2565
ภาคอีสาน								
14	ขอนแก่น	โนนศิลา	บ้านหัน	ปศุสัตว์	สุกรหลุม		30	2565
15	นครพนม	เมืองนครพนม	กุรุคุ	ข้าว	ข้าว	400.0	50	2564
16	บุรีรัมย์	โนนสุวรรณ	โนนสุวรรณ	ไม้ผล	ทุเรียน	400.0	63	2565
17	มหาสารคาม	โกสุมพิสัย	หนองกุงสวรรค์	พืชไร่	มันสำปะหลัง	330.0	40	2564
18	มหาสารคาม	นาเชือก	หนองเรือ	ปศุสัตว์	โคเนื้ออินทรีย์	474.3	37	2565
19	มุกดาหาร	นิคมคำสร้อย	นาอุดม	ข้าว	ข้าว	321.0	50	2563
20	มุกดาหาร	ดงหลวง	กกตูม	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	350.0	30	2564
21	ยโสธร	กุดชุม	โนนเปือย	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	40.0	40	2565
22	ร้อยเอ็ด	โพนทอง	หนองใหญ่	พืชไร่	อ้อยโรงงาน	381.0	40	2564
23	ศรีสะเกษ	ห้วยทับทัน	เมืองหลวง	ข้าว	ข้าว	340.0	71	2564
24	สกลนคร	ภูพาน	สร้างค้อ	ปศุสัตว์	โคเนื้อ	300.0	30	2564
25	หนองคาย	เผ่าไร่	อุดมพร	ข้าว	ข้าว	683.0	64	2564
26	หนองบัวลำภู	นากลาง	โนนเมือง	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	38.0	30	2565
27	อุดรธานี	เพ็ญ	สุเมไ้	ข้าว	ข้าว	700.0	70	2565
28	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญ	โนนหนามแท่ง	ข้าว	ข้าว	350.0	48	2564
ภาคกลาง								
29	จันทบุรี	สอยดาว	ทุ่งขานาน	ไม้ผล	ลำไย	700.0	60	2563
30	ชัยนาท	เนินขาม	กะบกเตี้ย	พืชไร่	อ้อยโรงงาน	425.0	30	2564
31	พระนครศรีอยุธยา	วังน้อย	วังน้อย	ข้าว	ข้าว	520.0	30	2563
32	ลพบุรี	ชัยบาดาล	หนองยายโณะ	พืชไร่	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,000.0	100	2564
33	ลพบุรี	ท่าหลวง	ทะเลวังวัด	พืชไร่	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,000.0	80	2565
34	สระแก้ว	โคกสูง	หนองม่วง	พืชไร่	พืชอาหารสัตว์	300.0	70	2565
35	สุพรรณบุรี	ด่านช้าง	องค์พระ	พืชไร่	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	753.0	40	2563
36	สุพรรณบุรี	หนองหญ้าไซ	หนองขาม	ข้าว	ข้าว	395.0	30	2563
ภาคใต้								
37	กระบี่	เขาพนม	สินปุน	ไม้ยืนต้น	ยางพารา	300.0	30	2564
38	ชุมพร	ท่าแซะ	รับร่อ	ไม้ยืนต้น	กาแฟ	150.0	30	2563
39	ชุมพร	ท่าแซะ	หงษ์เจริญ	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	80.0	40	2563
40	พัทลุง	ป่าพะยอม	เกาะเต่า	พืชผัก/สมุนไพร	พืชผัก	30.0	30	2565

ตัวอย่างแปลงที่ดำเนินการครบ 3 ปี

กลุ่มพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายผู้นำ
สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี